כפר עולמי · יחידה 2: גלובליזציה מעצימה שינויים · חוברת קטנה

תרבות וחברה: עולמקומיות

חוברת תלמיד · **מתקדם**

אותו המבורגר בכל העולם? לא בדיוק – ככה גלובלי פוגש מקומי.

שם:	כיתה:	תאריך:

מה בחוברת?

1. מושגי מפתח
2. קוראים: עולם אחיד? עולמקומיות, זהות ובידול
3. חלק א׳ – מתרגלים מושגים
4. חלק ב׳ – בודקים הבנה
5. חלק ג׳ – חושבים כמו גאוגרפים
6. כרטיס יציאה ✂

משחקים לשיעור הזה (חידון מהיר, איש תלוי, טריוויה ועוד) באתר: https://geo-z-chovrot-tiny.sites.tab.bot/

יצרה: רוית ראש בן ישי

מושגי מפתח

קראו את המושגים. נשתמש בהם בכל החוברת.

אמריקניזציה

כינוי להתפשטות סגנון חיים, סרטים, מוזיקה ומותגים שמקורם בארצות הברית לתרבויות אחרות.

לדוגמה: סרטים ושירים באנגלית בכל המדינות

האחדה תרבותית

תהליך שבו תרבויות שונות נעשות דומות זו לזו בלבוש, במוזיקה, במאכלים ובשפה.

לדוגמה: בני נוער בכל העולם לובשים ג׳ינס

מותג

שם וסמל שמזהים מוצר או חברה, ולעיתים חשובים לקונים יותר מהמוצר עצמו.

לדוגמה: סמל קטן על נעל ספורט

תרבות צריכה

אורח חיים שבו אנשים קונים הרבה, מחליפים מוצרים לעיתים קרובות ורואים בקניות בילוי.

לדוגמה: להחליף טלפון כל שנה

בידול מרחבי

התרכזות של קהילה באזור אחד, עם חנויות, מבני דת ושלטים בשפתה, ששומרת על ייחודה.

לדוגמה: רובע עם שלטים בשפה של הקהילה

עולמקומיות

שילוב של גלובלי ומקומי: מוצר או רעיון עולמי שמותאם לתרבות, לטעם ולמנהגים של המקום.

לדוגמה: סניף מזון מהיר כשר שסגור בשבת

שאלון

כלי מחקר: רשימת שאלות קבועה שעונים עליה אנשים רבים, כדי להשוות ולהסיק מסקנות.

לדוגמה: שאלון כיתתי על שירים אהובים

זהות מקומית

מה שמייחד מקום או קהילה: שפה, מסורת, אוכל, מוזיקה ומנהגים.

לדוגמה: מאכל מסורתי שמבשלים רק אצלנו

קוראים

עולם אחיד? עולמקומיות, זהות ובידול

ברחובות המרכזיים של ערים רבות בעולם ניכרת האחדה תרבותית: אופנה דומה, מוזיקה פופולרית בשפה משותפת, רשתות מזון וקפה ושילוט באנגלית. תהליך זה בולט במיוחד בערים ובקרב צעירים, החשופים לתרבות דיגיטלית חוצת גבולות. משום שחלק ניכר מהתעשייה התרבותית העולמית – קולנוע, מוזיקה ומותגים – צמח בארצות הברית, יש המכנים את התהליך ״אמריקניזציה״, אם כי כיום גם מוקדים תרבותיים אחרים משפיעים בעולם.

ההאחדה קשורה בתרבות צריכה: צריכה גבוהה, החלפה תכופה של מוצרים, וקנייה כבילוי וכסמל למעמד. המותג מעניק למוצר זהות, ולעיתים הצרכן ״קונה״ את הסמל יותר מאת המוצר. פרסום ממוקד, רשתות חברתיות וקניונים בעיצוב אחיד מפיצים את דפוסי הצריכה במהירות בין יבשות.

עם זאת, הגלובלי אינו מוחק את המקומי, אלא מתערבב בו. רשתות בינלאומיות מתאימות תפריטים למנהגי דת ותזונה מקומיים – המבורגר צמחוני בהודו, סניפים כשרים הסגורים בשבת בישראל. התופעה נקראת עולמקומיות. היא פועלת גם בכיוון ההפוך: מאכלים, מוזיקה ואופנה מקומיים הופכים לגלובליים, ומשתנים בדרך.

במקביל מתחזק בידול מרחבי: קהילות מהגרים ומיעוטים מתרכזות ברבעים שבהם השפה, החנויות, מבני הדת ומוסדות החינוך משמרים זהות מקומית בתוך העיר הגלובלית. מקרה מבחן דמיוני: ברחוב שווקים ותיק, שבו פעלו דוכני תבלינים

ובדים של מהגרים ממדינות שונות, נפתח מרכז קניות עם רשתות בינלאומיות. חלק מהדוכנים נסגרו, צעירים העדיפו את הקניון, ואילו אחרים החלו לטפח את הרחוב כאטרקציה "אותנטית".

המפגש בין גלובלי למקומי מעורר עמדות שונות: יש הרואים בו פתיחות, גיוון והזדמנויות כלכליות, ויש החוששים מאובדן שפה, מסורת ומבנה משפחתי. כדי לבחון עמדות בצורה שיטתית אפשר לחבר שאלון, אך יש לנסח שאלות ניטרליות, לבחור מדגם מגוון ולזכור שתשובות אינן מייצגות בהכרח את כלל הציבור.

חלק א' – מתרגלים מושגים

בחלק הזה נחבר כל מושג להגדרה שלו, ונזהה דוגמאות מהחיים.

1. התאימו: כתבו בריבוע את האות של ההגדרה המתאימה.

1. האחדה תרבותית	**א.** כלי מחקר: רשימת שאלות קבועה שעונים עליה אנשים רבים, כדי להשוות ולהסיק מסקנות.
2. אמריקניזציה	**ב.** שילוב של גלובלי ומקומי: מוצר או רעיון עולמי שמותאם לתרבות, לטעם ולמנהגים של המקום.
3. תרבות צריכה	**ג.** כינוי להתפשטות סגנון חיים, סרטים, מוזיקה ומותגים שמקורם בארצות הברית לתרבויות אחרות.
4. מותג	**ד.** תהליך שבו תרבויות שונות נעשות דומות זו לזו בלבוש, במוזיקה, במאכלים ובשפה.
5. עולמקומיות	**ה.** התרכזות של קהילה באזור אחד, עם חנויות, מבני דת ושלטים בשפתה, ששומרת על ייחודה.
6. בידול מרחבי	**ו.** מה שמייחד מקום או קהילה: שפה, מסורת, אוכל, מוזיקה ומנהגים.
7. זהות מקומית	**ז.** שם וסמל שמזהים מוצר או חברה, ולעיתים חשובים לקונים יותר מהמוצר עצמו.
8. שאלון	**ח.** אורח חיים שבו אנשים קונים הרבה, מחליפים מוצרים לעיתים קרובות ורואים בקניות בילוי.

2. השלימו: לאיזה מושג מתאימה כל דוגמה?

1. שאלון כיתתי על שירים אהובים – זו דוגמה ל־_____
2. מאכל מסורתי שמבשלים רק אצלנו – זו דוגמה ל־_____
3. רובע עם שלטים בשפה של הקהילה – זו דוגמה ל־_____
4. סניף מזון מהיר כשר שסגור בשבת – זו דוגמה ל־_____

חלק ב׳ – בודקים הבנה

חזרו לקטע הקריאה. הקיפו את התשובה הנכונה, וסמנו נכון או לא נכון.

1 מהי ״עולמקומיות בכיוון ההפוך״?

- ◯ א. מאכל או סגנון מקומי שהופך לגלובלי ומשתנה בדרך
- ◯ ב. מקום שסוגר את גבולותיו
- ◯ ג. רשת עולמית שאינה משנה דבר
- ◯ ד. שכונה שאין בה תושבים

2 מה מבטא המשפט ״הצרכן קונה את הסמל יותר מאת המוצר״?

- ◯ א. המוצר אינו קיים
- ◯ ב. המותג מעניק זהות ומעמד, ולכן חשוב לקונה
- ◯ ג. הסמל זול יותר
- ◯ ד. הצרכן אינו משלם

3 מה מבדיל בידול מרחבי מהאחדה תרבותית?

- ◯ א. אין הבדל
- ◯ ב. בידול קורה רק בכפרים
- ◯ ג. בידול משמר ייחוד של קהילה במרחב, והאחדה מטשטשת הבדלים
- ◯ ד. האחדה קורה רק בעבר

4 מה מבין אלה הוא כלל חשוב בחיבור שאלון?

- ◯ א. לשאול רק את החברים הקרובים
- ◯ ב. לנסח שאלות שמכוונות לתשובה הרצויה
- ◯ ג. לא לרשום תשובות
- ◯ ד. לנסח שאלות ניטרליות ולבחור מדגם מגוון

5 איזו תגובה של רחוב השווקים לקניון היא דוגמה לחיזוק הזהות המקומית?

- ◯ א. כל הדוכנים נסגרו
- ◯ ב. טיפוח הרחוב כאטרקציה ״אותנטית״
- ◯ ג. הפיכת הרחוב לחניון
- ◯ ד. מעבר כל הדוכנים לקניון

נכון או לא נכון? אם לא נכון – תקנו בשורה.

1 כיום רק ארצות הברית משפיעה על התרבות העולמית.	נכון	לא נכון
2 עולמקומיות יכולה להיות אסטרטגיה עסקית של רשתות בינלאומיות.	נכון	לא נכון
3 שאלון בכיתה אחת מייצג תמיד את כל הציבור.	נכון	לא נכון
4 בידול מרחבי מתרחש גם בתוך ערים גלובליות.	נכון	לא נכון

חלק ג׳ – חושבים כמו גאוגרפים

כאן אין תשובה אחת נכונה. כתבו במשפטים מלאים והסבירו את דעתכם.

1 נתחו את מקרה רחוב השווקים מנקודות המבט של בעל דוכן ותיק, צעירה מהשכונה ומתכננת העיר.

2 "הגלובליזציה הורגת תרבויות מקומיות." הציגו ראיה שתומכת בטענה וראיה שמחלישה אותה, וכתבו מסקנה.

3 השוו בין האחדה תרבותית בקרב בני נוער לבין זו בקרב מבוגרים ביישובכם: מה עשוי להסביר את ההבדל?

אתגר חוקרים

תכננו וערכו שאלון קצר (6–8שאלות) ל- 20אנשים בשתי קבוצות גיל על מוזיקה, אוכל, לבוש ושפה. הציגו את הממצאים בגרף, וכתבו מסקנה: היכן ניכרת האחדה, היכן עולמקומיות והיכן בידול. ציינו שתי מגבלות של המחקר.

כרטיס יציאה – תרבות וחברה: עולמקומיות

גזרו לאורך הקו המקווקו ומסרו למורה. שם: _____

1. דוגמה לעולמקומיות "בכיוון ההפוך": ...

2. מה נשאר מקומי בחיים שלי למרות הגלובליזציה?

3. שאלה ניטרלית לשאלון: ...

איך הבנתי? ◯ הבנתי היטב ◯ הבנתי חלקית ◯ אני צריכים/ות עזרה